

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ

ТРЭЦІ ТОМ

РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ

БЕЛАРУСЬ У ЧАСЫ

3

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ

ТОМ ТРЭЦІ

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ

У ШАСЦІ ТАМАХ

МІНСК
"СОВРЕМЕННАЯ ШКОЛА"
"ЭКОПЕРСПЕКТИВА"
2007

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ

ТОМ ТРЭЦІ

БЕЛАРУСЬ У ЧАСЫ
РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ

(XVII-XVIII стст.)

МІНСК

"СОВРЕМЕННАЯ ШКОЛА"

"ЭКОПЕРСПЕКТИВА"

2007

УДК 947.6
ББК 63.4 (4Бел)
Г51

Рэдакцыйная калегія:

М.Касцюк (галоўны рэдактар), У. Навіцкі (намеснік галоўнага рэдактара),
Ю.Бохан, Г.Галесчанка, П.Лойка, М.Чарняўскі, Г.Штыхаў, В.Яноўская

Рэдактары тома:
Ю. Бохан, П. Лойка

Аўтары:

Ю.Бохан, В.Голубеў, У.Емельянчык, Л.Іванова, І.Кітурка, С.Кузняева, П.Лойка,
С.Марозава, Г.Сагановіч, Л.Собалева, У.Сосна, У.Пашкевіч

Гісторыя Беларусі: У 6 т. Т. 3. Беларусь у часы Рэчы Паспалітай
Г51 (XVII-XVIIIстст.)/Ю.Бохан, В.Голубеў, У.Емельянчык і інш.; Рэдкал.:
М.Касцюк (гал.рэд.) і інш. – Мінск : Экаперспектыва, 2007. – 344 с.; іл.

ISBN 978-985-513-102-2 (Т 3) “Современная школа”
ISBN 978-985-513-105-3

ISBN 978-985-469-203-6 (Т 3) “Экоперспектива”
ISBN 978-985-469-204-3

У трэцім томе разглядаецца мінулае нашай Бацькаўіны ў перыяд знаходжан-
ня беларускіх зямель у складзе Рэчы Паспалітай. Адпостраваны важэйшыя пы-
танні ўнутранага і знешнепалітычнага жыцця дзяржавы “двух народаў”, якія ты-
чыліся беларускіх зямель, асноўныя напрамкі сацыяльна-эканамічнага і культурнага
развіцця Беларусі.

Разлічана на навукоўцаў, аспірантаў, студэнтаў, выкладчыкаў гісторыі, усіх, хто
цікавіцца гісторыяй Беларусі.

УДК 947.6
ББК 63.4 (4Бел)

ISBN 978-985-513-102-2 (Т 3) “Современная школа”
ISBN 978-985-513-105-3

ISBN 978-985-469-203-6 (Т 3) “Экоперспектива”
ISBN 978-985-469-204-3

© Афармленне. «Экоперспектива», 2007

ЗМЕСТ

Уводзіны (Ю. Бохан)	5
Гістарыяграфія (Ю. Бохан)	7
Крыніцы (Ю. Бохан)	20

РАЗДЗЕЛ 1

БЕЛАРУСКІЯ ЗЕМЛІ Ў ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XVII ст.

Глава 1. ЭКАНАМІЧНАЕ І ПАЛІТЫЧНАЕ СТАНОВІШЧА Ў ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XVII ст.	28
1. Эканамічны ўздым (В. Голубеў)	28
2. Беларусь у інтэрвенцыйнай вайне Рэчы Паспалітай 1604–1618 гг. (Г. Сагановіч) ..	33
Глава 2. РЭЛІГІЙНАЕ І КУЛЬТУРНАЕ ЖЫЦЦЁ	42
1. Рэфармацыя і контррэфармацыя (Л. Іванова)	42
2. Царкоўна-рэлігійная палеміка (Л. Іванова)	55
3. Пачатак барока (Л. Іванова)	66

РАЗДЗЕЛ 2

БЕЛАРУСЬ У СЯРЭДЗІНЕ XVII – ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XVIII ст.

Глава 1. ВОЙНЫ СЯРЭДЗІНЫ XVII – ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XVIII ст.	71
1. Казацка-сялянская вайна (Г. Сагановіч)	71
2. Вайна Расіі з Рэччу Паспалітай 1654 – 1667 гг. (Г. Сагановіч)	78
3. Грамадзянская вайна ў Вялікім княстве Літоўскім (1696–1700 гг.) (У. Емельянчык) ..	93
4. Беларусь у Паўночнай вайне і паглыбленне палітычнага крызісу ў першай палове XVIII ст. (У. Пашкевіч)	104
Глава 2. САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНАЕ РАЗВІЦЦЁ	119
1. Дэмаграфічны і эканамічны крызіс (другая палова XVII – пачатак XVIII ст.) (У. Пашкевіч)	119
2. Шляхі пераадолення крызісу. Становішча сялянства (В. Голубеў, П. Лойка)	126
3. Сялянскія выступленні (П. Лойка)	137
Глава 3. ДУХОЎНАЕ ЖЫЦЦЁ	148
1. Росквіт эпохі сарматызму (Л. Іванова)	148
2. Міжканфесійныя адносіны (С. Марозава)	154

РАЗДЗЕЛ 3

БЕЛАРУСЬ У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XVIII ст.

Глава 1. ГАСПАДАРЧАЕ АЖЫЎЛЕННЕ	170
1. Феадальная гаспадарка (П. Лойка)	170
2. Аграрная рэформа Антонія Тызенгаўза (В. Голубеў, І. Кітурка)	178
3. Становішча гарадоў (Ю. Бохан)	187
4. Развіццё гандлю (Ю. Бохан)	201
Глава 2. ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЕ ЖЫЦЦЁ	209
1. Дзяржаўныя рэформы другой паловы 60-х гг. XVIII ст. (У. Емельянчык)	209

2. Уключэнне зямель Усходняй Беларусі ў склад Расійскай імперыі (У.Емельяничук).....	220
3. Чатырохгадовы (1788-1792) сейм і значэнне яго раптанняў для Беларусі (У.Емельяничук).....	230
4. Таргавіцкая канфедэрацыя і адыход да Расіі цэнтральных і паўднёвых зямель Беларусі (У.Емельяничук).....	238
5. Паўстанне 1774 г. у Беларусі. Трэці падзел Рэчы Паспалітай (У.Емельяничук).....	245
Глава 3. МАТЭРЫЯЛЬНАЯ І ДУХОЎНАЯ КУЛЬТУРА ЭПОХІ АСВЕТНІЦТВА	260
1. Адукацыя і навука (С.Кузняева).....	260
2. Літаратура (Л.Собалева).....	271
3. Магнацкія культурныя цэнтры (С.Кузняева).....	277
4. Мясчанская і сялянская культура (У.Сосна).....	285
5. Рэлігійнае становішча (С.Марозава).....	302
Заклучэнне (Ю.Бохан)	318
Бібліяграфія	321
Храналогія гісторыі Беларусі ў часы Рэчы Паспалітай	325
Паказальнік імёнаў	328
Геаграфічны паказальнік	336

Навуковае выданне
Бохан Юрый,
Голубеў Валянцін,
Емельяничук Уладзімір і інш.

Гісторыя Беларусі
 У шасці тамах
 Трэці том
БЕЛАРУСЬ У ЧАСЫ РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ
(XVII-XVIII стст.)

Рэдактар Л.Салаўёва
 Мастацкі рэдактар А.Фядорчанка

Адказны за выпуск А.А. Жадан

Падпісана ў друк з гатовых дыяпазітываў 8. 06. 2007. Фармат 70х100/16.
 Друк афсетны. Папера афсетная. Гарнітура Petersburg. Ум. друк. арк. 28,0.
 Ул.-выд. арк. 32,4. Тыраж 2000 экз. Заказ 2567.

ООО «Современная пикола». ЛВ № 02330/0056728 ад 30.12.2003 г.
 220104, г. Мінск, вул. П.Глебкі, 11.

УП «Экоперспектива». ЛВ № 02330/0133393 ад 19.07.2004 г.
 220043, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 95.

Надрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва
 «Беларускі Дом друку». 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79.